

שהשור חייב בו פסולי המוקדשין¹ מה שאין כן בבור – For an ox is liable for unfit sacrifices; which is not the case by בור

Overview

שור of חומרא asked that the ברייתא could have mentioned an additional שור over בור; that if a שור killed a פסולי המוקדשין, the בעל השור is חייב; however if a שור fell into a בור and was killed, the בעל הבור is פטור. Our תוספות will explain why we cannot derive the פטור from the same source that we derive the פטור of בור from פסולי המוקדשין בבור.

שור פסולי המוקדשין by a פטור is בור informs us of the source that תוספות

כדדרשין² מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו –

As we derive from the פסוק³ of והמת יהיה לו that the obligation of the בעל הבור to pay, is limited to cases **where the carcass belongs to him⁴**; however by a שור פסולי המוקדשין, where the carcass must be buried and one cannot derive benefit from it, this is not considered **מי שהמת שלו** and the בעל הבור is פטור.

תוספות asks:

ואם תאמר למה לי שור ולא אדם תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו –

And if you will say; why is the לימוד of שור ולא אדם necessary to teach us that the בעל הבור is פטור if a person was killed in the בור? It can be derived from והמת יהיה לו; that the בעל הבור is liable **only when the dead body belongs to him** (to the ניזק). בור should be פטור באדם -

כדפטרין שור פסולי המוקדשין –

Just as we exempt בור from שור פסולי המוקדשין since the ניזק cannot derive any benefit from the נבילה, similarly if a person was killed, the בעל הבור should be פטור –

דמת אסור בהנאה –

Since it is prohibited to derive any benefit from a dead body -

דדרשין גזירה שוה שם שם מעגלה ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז כט,ב) –

As we derive this through a גז"ש of the word שם which is written by מיתת **שם** which is written by an **עגלה ערופה⁶**, that just as an **ערופה** is אסור בהנאה (for it is considered קדשים) similarly the מת is also אסור בהנאה. The question remains why do we need the מיעוט of שור ולא אדם when we could derive the פטור from האדם בבור? והמת יהיה לו

¹ A שור פסולי המוקדשין is a קרבן which received a מום rendering it unfit for the מזבח. If it is redeemed it can be eaten; however if it dies it must be buried and cannot be used to feed it to dogs, etc. See רש"י ד"ה שור.

² לקמן נ"א.

³ שמות [משפטים] כא,לד.

⁴ This is referring to the ניזק. The נבילה belongs to the ניזק and the מזיק pays the difference between the worth of the live animal and its carcass.

⁵ ותמת שם מרים (במדבר [חקת] כ,א).

⁶ וערפו שם את העגלה (דברים [שופטים] כא,ד).

anticipates a possible solution and rejects it:

ואי משום שהשער מותר כדאמרינן בפרק קמא דערכין⁷ (דף ז,א) –

And if the reason why we need the שור ולא אדם is because the hair of a מת is permitted to be used, as the גמרא states in the first פרק of ערכין, therefore on account of the permissible hair we do consider it שלו; this cannot be!
For -

הכי נמי שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרינן בבכורות פרק ג' (דף כה,א) –

The hair of the שור is also מותר as the גמרא states in the third פרק of בכורות -

ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור חשיב אין המת שלו –

And nevertheless, since the main body of the שור פסולי המוקדשין is אסור, it is considered שלו המת. Similarly by a person it should also be considered המת, so why is the שור ולא אדם necessary?!

answers:

ויש לומר דוהמת יהיה לו משתעי בשור ולא ממעטי מיניה אדם –

And one can say; that the והמת יהיה לו פסוק (from where we derive that there is a חיוב by בור only), that פסוק is discussing a damage to a שור⁸ (the [previous] פסוק states חמור או שור), and therefore we cannot exclude a person from that פסוק. We therefore need the שור ולא אדם to exclude אדם from בור.

והמת יהיה לו פסוק proves his point that אדם cannot be excluded from:

תדע מדפריך בפרק הפרה (לקמן נג,ב) ואיפוך אנא –

You know that this is so, since the גמרא asks in הפרה; פרק הפרה; 'and I will reverse it!'⁹

פירוש והמת יהיה לו דשור נדרוש למי שהמת שלו –

The meaning of אנא ואיפוך is that the והמת יהיה לו that is written by שור should be interpreted to mean¹⁰ למי שהמת שלו (thereby excluding a שור from paying for a שור פסולי [and בור should be חייב for a שור פסולי]). This concludes the citation of that גמרא.

continues with his proof that if the פסוק is discussing a שור we cannot apply the תוספות to an אדם:

והיכי מצי למימר הכי והא בשור משלם כופר ואף על פי שאין המת שלו –

⁷ See שער שור פסה"ק and שער האדם concerning the אמ"ה and רש"ש.

⁸ Seemingly תוספות asked that the word שור (from which we are referring to שור) is superfluous. It would seem therefore that in this answer when תוספות states that we are discussing שור he may be referring to חמור (from which we are referring to שור); to the exclusion of אדם who is not stated in the פסוק. See אמ"ה and מהר"ם שי"ף.

⁹ The תורה writes והמת יהיה לו twice, once by a (כא,לו) שמת [משפטים] שור, which teaches us that שור המזיק (שמת) נבילה and the שור המזיק pays for the difference between the live and dead (שור) and once by בור which teaches us למי שהמת שלו (to exclude בור from paying for a שור פסולי). The גמרא there asks ואיפוך אנא let us reverse the two.

¹⁰ בעלים מטפלים בנבילה by בור will teach us that והמת יהיה לו.

And how could the גמרא attempt to say this (that the שור והמת יהיה לו should mean (אסור בהנאה thereby excluding things which are למי שהמת שלו **but a שור pays כופר** (if it killed a person) **and even though it is not המת שלו** (no one may derive הנאה from the dead person)! This paying of כופר should indicate that the דרשה of שור does not apply by שור המזיק; how can the גמרא contemplate that מי ¹¹ שור המזיק applies to שהמת שלו.

אלא על כרחך לא חיישינן בהכי כדפרישית דאשור קאי –

Rather you are forced to say we are not concerned about this (that the למי שהמת שלו מיעוט of כופר (כופר בעל השור **as I explained that** the שור והמת יהיה לו פסוק of שור whom we are discussing in the פסוק, and not to the אדם who is not included in that פסוק. The same applies to the שור והמת יהיה לו that is written by בור that we are referencing the [וחמור] שור of the פסוק, but not the אדם who is not mentioned. Therefore we need the לימוד of אדם ולא שור to exclude אדם from בור.

והמת יהיה לו from אדם פטור of פטור offers an alternate solution why we do not derive the

ובלאו הכי לא קשיא מידי למאי דפרישית לעיל¹² דשור ולא אדם איצטריך –

And without this (פרק הפרה¹³ in גמרא) **there is no difficulty here at all** (why we cannot derive the פטור אדם בבור from שור והמת יהיה לו **according to my previous explanation that** the לימוד of שור ולא אדם **is necessary** (not for a בן חורין, for we can derive this from 'אם כופר יושט עליו ולא על הבור וכו' but rather) for -

לעבד ולנכרי הקנוי לישראל שנפל לבור דהוא שרי בהנאה¹⁴ :

A slave and a gentile who is owned by a Jew who fell into a pit (he cannot be exempted on account of הבור ולא עליו since there is a money obligation not a כופר obligation and) he cannot be exempted from למי שהמת שלו **for it is permitted to derive הנאה** from their dead bodies. The דרשה of שור ולא אדם teaches us that בור is פטור even by an 'עבד וכו'.

Summary

The לימוד of שור והמת יהיה לו which teaches us למי שהמת שלו is referencing only the שור (וחמור) that is written in the פסוק but not the אדם.

Thinking it over

What is the proof¹⁵ from the איפוך אנא in פרק הפרה? Perhaps the פסוק of המת והמת יהיה לו by שור would exclude אדם as well from תשלומין. This does not contradict the חיוב כופר by an אדם which is a separate דין of כפרה and not a דין of תשלומין.¹⁶

¹¹ See 'Thinking it over'.

¹² דף ט"ב ד"ה מה

¹³ See מהוד"ב להמהרש"א. That the first answer is necessary to explain the גמרא in הפרה but not for our גמרא.

¹⁴ See whether 'ח' מהר"ץ חיות (and an עבד) is מותר בהנאה.

¹⁵ See footnote # 11.

¹⁶ See אמ"ה.